

## **INFORME FINAL**

### **1) DADES DEL PROJECTE**

#### **Identificació dels factors que incideixen en l'abandonament dels estudiants de la Facultat de Filologia (2016PID-UB/017)**

### **2) RESUM I DESCRIPTORS**

#### **2.1. Resum**

El projecte d'innovació docent "Identificació dels factors que incideixen en l'abandonament dels estudiants de la Facultat de Filologia" (2016PID-UB/017) es proposava, mitjançant l'ús d'enquestes adreçades a l'alumnat de 1r i 2n cursos de tots els graus de la Facultat de Filologia, identificar els factors que podien incidir en l'abandonament dels estudiants durant el curs 2017-2018, atès l'índex tan elevat d'alumnes que no conclouen els estudis iniciats i els abandonen preferentment al llarg dels primers cursos (amb una mitjana d'un 25% d'acord amb els estudis previs). Aquest projecte, que consistia en una actuació de millora del Centre, ja que afectava tots els ensenyaments de la Facultat, ha desenvolupat una primera fase d'actuació, atès que l'estudi sobre l'abandonament, per la seva complexitat, requereix la seva aplicació en diversos cursos acadèmics. En aquest cas, s'han enquestat els estudiants que han cursat les assignatures troncales de segon quadrimestre de primer curs i també els estudiants que han cursat dues assignatures obligatòries, seleccionades, per criteris quantitatius, de segon curs de cadascun dels graus de la Facultat de Filologia (Estudis Literaris, Estudis Àrabs i Hebreus, Estudis Anglesos, Filologia Catalana, Filologia Hispànica, Filologia Clàssica, Llengües i Literatures Modernes, Lingüística, Llengües Romàniques i les seves Literatures).

#### **2.2. Descriptors**

**- Línies d'innovació vinculades**  
Aprenentatge professionalitzador

Competències transversals

Equip docent

Metodologies actives per a l'aprenentatge

Mentoria i tutoria

#### **- Paraules clau (màxim 5)**

Abandonament, Graus de la Facultat de Filologia, tractament estadístic, tractament qualitatiu

### **3) MANCANCES DETECTADES**

La necessitat de sol·licitar el projecte d'innovació docent ha respost a la problemàtica sorgida per l'abandonament dels estudiants de la Facultat de Filologia i que es constatava de manera objectiva a través dels diversos informes de seguiment i d'acreditació que l'equip de coordinació d'estudis de la Facultat de Filologia ha anat elaborant des de l'any 2008 ençà.

Per tal de dur a terme un estudi sobre l'esmentada situació s'ha pretès d'identificar, mitjançant enquestes adreçades als alumnes de primer i segon cursos de la Facultat, les evidències i factors que podien incidir en l'elevada taxa d'abandonament detectada entre l'alumnat de Filologia.

### **4) OBJECTIUS**

Tots els objectius, tant el general (identificació dels factors que poden incidir en l'abandonament dels estudiants de 1r i 2n cursos de la Facultat de Filologia (curs 2017-2018)) com els específics, que es van plantejar en la descripció del projecte han estat completament assolits en relació amb els aspectes següents:

- a) informació bibliogràfica i estudis dels precedents i de les experiències prèvies;
- b) obtenció de dades rellevants sobre els estudiants de la Facultat de Filologia;
- c) millora de la comunicació entre el Centre i els seus estudiants;
- e) incidència dels resultats en una millora del funcionament dels graus.

En termes generals, s'han utilitzat dos tipus d'enquestes aplicades a subjectes diferents com a estratègia i com a eina d'obtenció de resultats i d'anàlisis quantitativa i estadística. També s'ha dissenyat un aplicatiu per introduir les dades i crear gràfics clarificadors de

representació dels valors obtinguts.

## **5) DESENVOLUPAMENT DE L'ACTUACIÓ**

El pla de treball que es va detallar en la sol·licitud del projecte d'innovació docent s'ha dut a terme de manera completa.

a) Cerca de dades generals i bibliografia específica sobre el tema de l'abandonament a la Universitat, en general, i de la Facultat de Filologia, en particular.

b) Selecció d'una becària de col·laboració.

c) Selecció de les assignatures implicades en l'estudi (troncals per als alumnes de primer i obligatòries de cada grau) en funció de la seva troncalitat i de criteris quantitatius (nombre d'estudiants matriculats).

d) Reunió inicial entre l'equip d'innovació docent i el/la becari/becària per establir el pla de treball i la temporització de les tasques que s'havien de dur a terme, sota la supervisió de l'equip docent.

e) Disseny de dues tipologies d'enquestes (equip docent).

f) Recopilació de dades mitjançant l'ús de les enquestes en línia i telefòniques (becària)

g) Disseny d'una aplicació que ha permès d'emmagatzemar i sistematitzar les dades obtingudes. S'han fet servir els recursos proporcionats, tant d'enquestació com de recompte de resultats, pels formularis de Google en línia. Aquesta eina, a més de ser gratuïta, permet de generar, en relació amb el qüestionari, diversos tipus de preguntes, i obtenir uns resultats que després poden ser exportats a un full de càlcul per a una anàlisi posterior i alhora uns gràfics altament representatius.

h) Entrada de dades a l'aplicació (becari/becària).

i) Buidatge i anàlisi de les dades obtingudes (equip docent).

j) Identificació de les evidències i dels factors que poden incidir en l'abandonament dels alumnes de primer i segon curs dels ensenyaments de Filologia per tal d'encetar una segona fase d'actuació.

k) Reflexió sobre els factors esmentats i comparació amb dades afins ja existents obtingudes en altres recerques, amb la finalitat d'identificar les variables estables i les que han experimentat modificació.

La identificació de les evidències i dels factors que incideixen en l'abandonament dels alumnes de primer i segon cursos dels ensenyaments de Filologia motiva, doncs, a iniciar una

segona fase d'actuació. Seguint les recomanacions del RIMDA, hem sol·licitat un ajut a la recerca en docència universitària (Redice-18) mitjançant el qual es pretén, d'una banda, fer un seguiment dels estudiants que ja han estat enquestats, i que enguany cursaran segon i tercer, respectivament; i, d'una altra, oferir accions concretes que contribueixin a reduir l'índex d'abandonament.

En cap cas no ha calgut modificar cap dels objectius inicials. D'altra banda, les activitats s'han ajustat als períodes de temps previstos. L'únic aspecte que cal remarcar, tot i que era esperable en relació amb la resposta a unes enquestes de caràcter plenament voluntari, és l'índex de participació: 56,06% per al primer tipus d'enquesta i 41,01%, per al segon. Les xifres i els resultats, però, són altament representatius.

## **6) AVALUACIÓ, RESULTATS I INTERPRETACIÓ**

### **6.1. Avaluació**

Els indicadors d'avaluació escollits han estat les anàlisis quantitativa i qualitativa de les dades que s'han obtingut mitjançant dos tipus d'enquestes adreçades a dos mostres de subjectes diferents; la primera: estudiants de 1r i 2n cursos de tots els graus de la Facultat de Filologia; la segona: estudiants que havien estat alumnes de la Facultat i que, d'acord amb la Secretaria de la Facultat, constava que havien abandonat; és a dir, que no s'hi havien matriculat durant dos anys. Els resultats de les enquestes han permès de planificar un seguit de propostes d'actuació docent adreçades a reduir el nombre d'estudiants de primer i segon que abandonen els estudis de Filologia.

En paral·lel, la detecció de factors ha d'incidir, al seu torn, a millorar l'ensenyament i l'aprenentatge del contingut de les assignatures troncal dels diversos graus de la Facultat, els quals han estat objecte d'estudi d'aquest projecte d'innovació docent. Alhora, l'anàlisi dels factors que han aparegut en les assignatures seleccionades de segon curs de cada ensenyament ha de contribuir particularment a la millora de cada grau.

A partir de les evidències obtingudes i dels resultats derivats de l'anàlisi de les dades, s'ha redactat un document final amb propostes concretes que es desprenen de l'estudi aprofundit de les dades. Les propostes, a més de fer-se, públiques en el marc de la Facultat es faran constar en la publicació que actualment s'està redactant.

Els instruments d'avaluació que s'han utilitzat han estat les enquestes que han respost els estudiants i que han estat dissenyades amb la finalitat de detectar els factors que poden contribuir a l'abandonament dels estudis i que han estat adaptades a l'especificitat del perfil de cadascun dels tipus d'estudiants examinats.

El procediment de recollida de dades ha estat el disseny i l'execució dels dos tipus d'enquestes esmentades, les quals consten de 26 i de 33 ítems, respectivament, alguns dels quals estan desdoblats. Algunes preguntes són de caràcter tancat; d'altres permeten opcions múltiples; d'altres són de tipus valoratiu; i d'altres són de caràcter obert. Aquestes darreres han permès de desenvolupar anàlisis de tipus qualitatiu. Les enquestes adreçades als estudiants de 1r i 2n cursos de la Facultat de Filologia s'han respost en línia; les que s'adreçaven als estudiants que havien abandonat tenien un doble vessant: en primer lloc, s'establí un contacte telefònic amb l'ex-estudiant i se li demanava si podia contestar una enquesta breu; posteriorment, si hi accedia, responia una enquesta en línia més completa.

L'equip d'innovació docent considera que l'enfocament d'avaluació que ha estat escollit ha ofert els resultats que es pretenien i ha esdevingut l'eina idònia per aconseguir els objectius proposats, en particular el que fa referència a obtenció de dades rellevants.

## **6.2. Resultats i interpretació**

Pel que fa a l'obtenció de dades rellevants sobre els estudiants de la Facultat de Filologia, d'una banda, s'han fet enquestes a 633 estudiants de 1r i 2n cursos de tots els graus de la Facultat de Filologia mitjançant un formulari de Google en línia. El total d'alumnes matriculats en aquests cursos és de 1.129; per tant, van respondre un 56,06%. Aquest formulari contenia 26 preguntes, algunes desdobladades, que permetien d'obtenir informació relacionada amb aspectes personals i socioeconòmics (edat, sexe, lloc de residència, etc.), acadèmics (temps de dedicació als estudis, torns de matí-matí/tarda-tarda, si l'elecció del grau responia a una primera opció, el percentatge d'assistència a les classes, les hores de dedicació a l'estudi, etc.), i valoratius (opinions sobre els equipaments, aulari i serveis, nivells d'exigència, horaris, etc.).

L'anàlisi dels resultats ha ofert una primera mostra d'aspectes que podien ser susceptibles d'induir a l'abandonament dels estudiants, com ara, i principalment, uns horaris desavinents, una tendència decreixent a l'assistència a les classes, una valoració crítica de la tasca docent o de la utilitat de les classes, la desmotivació o el desinterès o la incompatibilitat amb la feina. Aquests i altres aspectes, tanmateix, no són del tot coincidents ni en tots els graus del mateix curs ni si es comparen els dos cursos examinats (1r i 2n), fet que, grosso modo, mostra una

casuística complexa. En efecte, tot i l'existència d'aspectes comuns, els factors que condueixen a l'abandonament poden variar d'acord amb els graus, el curs, l'edat i els interessos dels alumnes. Aquesta situació es confirma per les respostes a una sèrie de respostes obertes, que alguns alumnes van accedir a contestar, i on s'observen informacions rellevants, però alhora, i en algun cas, afirmacions clarament subjectives i, en algunes situacions, contradictòries.

D'una altra banda, i per obtenir dades d'un altre tipus de subjectes, es va fer una enquesta telefònica a 395 estudiants que havien cursat els estudis de Filologia, dels quals van respondre 192 (41,01%). Se'n van obtenir les dades personals des de la Secretaria de la Facultat. I encara 162 d'aquests estudiants van accedir a fer una enquesta en línia. Les 33 preguntes que es fan formular (no tots els enquestats les responien totes) eren similars a les que es van incloure en el qüestionari anterior, però incidien especialment en aspectes relacionats amb l'abandonament dels estudiants, que en la majoria de casos va ser prematur (en els dos primers cursos del grau).

Els resultats obtinguts de totes dues prospeccions ofereixen un panorama múltiple de les diferents causes que podien provocar l'abandonament. A grans trets es tracta, majoritàriament, d'expectatives no acomplertes, falta de motivació, motius laborals, incompatibilitat d'horaris o motius familiars. Destaca, com a una de les darreres respostes, que un 49,4% dels enquestats (de 162 respostes) tenen intenció de reprendre els estudis que van abandonar i que un 66,3% (de 95 respostes) que no tenen intenció de continuar-los cursarien uns altres estudis universitaris.

Pel que fa a la millora de la comunicació entre el Centre i els seus estudiants, s'ha presentat el projecte al Consell d'estudis de la Facultat i a diverses comissions de la Facultat, com ara la Comissió Acadèmica i la Comissió de captació. L'equip deganal, d'altra banda, també està al corrent dels objectius i d'alguns dels resultats.

Finalment, pel que fa a la incidència dels resultats per a la millora del funcionament dels graus, ja s'ha començat a treballar, entre altres aspectes, en els horaris d'algunes assignatures de la Facultat. Així, des de coordinació d'estudis, i a l'espera d'una futura decisió del deganat en relació amb els horaris, per al curs 2018-2019, s'ha procedit a compactar els horaris de diversos graus, ja que les enquestes han mostrat que aquest era un dels factors més rellevants que podien condicionar l'abandonament dels estudiants.

## 7) VALORACIÓ DE L'EXPERIENCIA

A partir de l'anàlisi i la comptabilització dels resultats obtinguts en el marc del projecte d'innovació docent, l'equip de Coordinació d'Estudis de la Facultat de Filologia redacta un article on s'expliquen les experiències i els resultats obtinguts, amb la finalitat de respondre a les demandes explícites i implícites dels estudiants des del vessant de l'abandonament. Aquest article se sotmetrà a avaluació per a una possible publicació a la revista REIRE (Revista d'Innovació i Recerca en Educació).

La valoració que fan del projecte i dels seus resultats tots els agents implicats (professorat i estudiantat) és molt positiva. El grau de satisfacció és molt elevat i des de tots els àmbits s'estimula a prosseguir la tasca iniciada, per poder desenvolupar, així, les fases posteriors i obtenir una panoràmica realista i objectiva de la situació dels estudiants de la Facultat relacionada amb l'abandonament i poder aplicar d'aquesta les mesures pertinents que contribueixin, en la mesura del possible, a reduir la mitjana d'índex d'abandonament detectat en els diversos graus de Filologia.

## 8) REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

### *Bibliografia bàsica*

AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA (AQU) (2007). El sistema universitari públic català 2000-2005: una perspectiva des de l'avaluació d'AQU Catalunya. Barcelona: AQU Catalunya.

Araque, F., Roldán, C. & Salguero, A. G. (2008). *Modelo de predicción de abandono de alumnos universitarios*, en *Informe CyD 2008*: 90 <http://www.fundacioncyd.org/informe-cyd/informe-cyd-2008>

Bernardo, A.; Esteban García, M., García López, A. & Rodríguez Muñiz, Luis J. 2017. ASIA, herramienta en línea para analizar el abandono universitario . *RIDU* 9: 148-159.

Colas Bravo, P. (2015). El abandono universitario. *Revista Fuentes*, 16: 9-14.

Esteban, M., Bernardo, A., Tuero, E., Cervero, A. & Casanova, J. (2017) Variables influyentes en progreso académico y permanencia en la universidad. *European Journal of Education and Psychology*, vol. 10/2: 75-81.

Gairín Sallán, Joaquín, Figuera Gazo, Pilar & Triadó i Ivern, Xavier M., eds. (2010). *L'abandonament dels estudiants a les universitats catalanes*. Barcelona. AQU Catalunya.

Informe 2016 CyD. *La contribución de las universidades españolas al desarrollo*. Cap. 1 Sistema universitario español: rasgos básicos (<http://www.fundacioncyd.org/informe-cyd/informe-cyd-2016>).

Rius, M. & Núñez, L. (2009). *Estudi sobre l'abandonament dels estudis de Filologia. Informe final* (inèdit).

Rodríguez-Gómez, D., Feixas, M., Gairín, J. & Muñoz, J. L. (2015). Understanding Catalan university dropout from a cross-national approach. *Studies in Higher Education*, vol. 40/4: 690-703.

Rue, J. (2014). El abandono universitario: variables, marcos de referencia y políticas de calidad. *REDU*, 12/2: 281-306.

Maria-Pilar Perea (IP)

Natalia Judith Laso

Lourdes Romera

Virginia Trueba

David Viñas

Abril 2018